P12

# HISTORISCH PATRIMONIUM

Elke onderneming herdenkt haar decennium-, halve eeuw-, eeuwfeestverjaardagen. Hierbij wordt dan enerzijds aandacht geschonken aan de toonbare objecten uit het verleden om de groei, ontwikkeling aan te tonen en anderzijds wordt dan verwezen naar de recentste verwezenlijkingen.

Een eerste keer gebeurde dit voor de spoorwegen in België in 1885 toen de inhuldiging van de spoorlijn Brussel - Mechelen (1835), feestelijk herdacht werd. Vermits de spoorwegtechnologie nog zo geen hoge vlucht genomen had werd de ontwikkeling van het transport in het algemeen en doorheen alle tijden in een historische optocht uitgebeeld.

Andere gelegenheden waarbij teruggegrepen werd naar het verleden waren de wereldtentoonstellingen. Denken we hierbij maar aan Gent in 1913 waar naast moderne locomotieven het Land van Waas en een maquette van De Belg (op ware grootte) tentoongesteld werd. Verder nog Brussel in 1935 waar in paleis 5 van de Heizel, gebouwd als een modern modelstation, de maquette van de eerste Belgische trein naast modern binnen- en buitenlands materieel opgesteld stond.

Naarmate de vooruitgang evenwel fysisch andere vormen aanneemt, ontstaat na verloop van tijd de behoefte om de oude voorwerpen, vroegere machines, enzomeer te bewaren om hun culturele, sociale, economische, industriële en/of historische waarde(n). Een volgende logische stap is dan deze overgebleven getuigen uit het verleden samen te brengen in een museum.

In België gebeurde dat in 1951 bij de opening van het spoorwegmuseum in het oude station Brussel-Noord naar aanleiding van 25 jaar NMBS. Bij de bouw van de Noordzuidverbinding evenwel werd de collectie naar Brussel-Congres overgebracht. Een nieuw museum was aanvankelijk niet voorzien. Toen evenwel in het in opbouw zijnde station Brussel-Noord twee lokalen - oorspronkelijk voorzien als restaurant - vrijkwamen, werden ze voor de oude verzameling voorbehouden. Toch was het museum, geopend in 1958, van meet af aan te klein voor verdere uitbreiding. In de zestiger jaren werd een nieuw initiatief genomen : het Transportmuseum. Voorzien in Tervuren zouden in dit nieuwe museum naast de spoorwegen de PTT, lucht- en scheepvaart aan bod komen. Ondanks de oprichting van een vzw, die nog steeds bestaat, ging het project niet door. Het materieel evenwel, bewaard voor het Transportmuseum, bleef behouden en werd in Leuven in de SPTM ondergebracht. Sommige stukken ervan werden gerestaureerd en werden in 1966 bij het feestelijk uitwuiven van de stoomtractie tentoongesteld in Brussel-Noord. In Leuven werd de conservering verdergezet, dank zij de belangeloze, discrete inzet van onze spoorwegmensen.

Terwijl de verzameling stilaan uitgebreid werd, niet alleen in Leuven, maar eveneens op meerdere plaatsen van het net, ontstond in de jaren zeventig de drang om de oude stoommachines terug werkend te zien en dit vooral op vraag van sommige deelgroepen, zoals bijvoorbeeld de filmindustrie, de spoorwegliefhebbers, belangstellende personeelsleden, enz. Een gelegenheid om hieraan tegemoet te komen was het 50-jarig bestaan van de NMBS in 1976. De stoomlocomotief 29.013 werd dan ook mede om die reden rijvaardig gemaakt. Terzelfdertijd groeide in ons land de interesse voor de industriële archeologie. Beide elementen samen luidden een nieuwe fase in voor het historisch patrimonium van de NMBS. Vanaf nu was bewaren geen discrete aangelegenheid meer; ze werd daadwerkelijk door de NMBS-overheid ondersteund. Immers, datzelfde jaar, bepaalde een eerste interne nota dat de "Getuigen uit het Verleden", die voor de Maatschappij een historisch belang hadden, dienden bewaard te worden. Daarbij komt nog dat de oprichting van verschillende Toeristische Spoorwegverenigingen de vraag naar spoorweg-industriële objecten stimuleerde. Getracht werd dan ook vanuit de NMBS om zoveel mogelijk aan deze vragen tegemoet te komen en tegelijkertijd haar eigen historisch patrimonium veilig te stellen. Om deze taken te kunnen vervullen werd eind 1989 de Commissie Historisch Patrimonium opgericht.

Haar doelstellingen zijn :

- het begrip historisch patrimonium bepalen. De Commissie zal vaststellen welke plaatsen, gebouwen, (kracht)voertuigen, voorwerpen of documenten een reële historische waarde hebben of kunnen krijgen en daarom moeten worden bewaard;
- limieten vaststellen voor het bewaren van goederen of voorwerpen. De Commissie zal, rekening houdend met de kenmerken en het belang ervan, nauwkeurig bepalen wat dient te worden behouden : lengte van de lijnen, aantal kunstwerken en gebouwen, aantal voertuigen, voorwerpen en uitrustingen;
- de te gebruiken methoden en middelen kiezen om te zorgen voor het behoud, de restauratie en het opnieuw gebruiken van de geselecteerde lijnen, gebouwen, voertuigen of voorwerpen. Zo onderzoekt de Commissie ondermeer of de NMBS er belang bij heeft om alleen op te treden, of daarentegen samen te werken met betrouwbare instellingen die willen instaan voor het behoud en de restauratie van bepaalde gebouwen, voertuigen of voorwerpen; die blijven dan wel eigendom van de NMBS en moeten onder bepaalde voorwaarden worden teruggegeven. De Commissie zal hierbij uiteraard bij elk geval rekening houden met veiligheids-factoren, alsook met juridische, budgettaire en andere aspecten.

De werkwijze van de Commissie en de middelen die ze aanwendt zijn er bovendien op gericht, om met de inspanningen voor het behoud en de herwaardering van het historisch patrimonium bij te dragen tot de verbetering van het imago van de NMBS, bij het publiek, opdat het gebruik van haar diensten zou toenemen.

De Commissie Historisch Patrimonium heeft een multidisciplinaire structuur en is tegelijkertijd actief op verscheidene spoorwegdomeinen. Zo kan ze de diverse vragen en voorstellen samenbrengen, die over het behoud van de getuigen uit ons verleden geformuleerd worden of zullen worden. Die worden dan onderzocht en behandeld volgens de hierboven beschreven algemene principes en basis-voorschriften. Ongetwijfeld zullen die organisaties en werkwijze een gerichtere en efficiëntere aanpak in het beschermings- en herwaarderingsbeleid voor het historisch patrimonium van de spoorwegen mogelijk maken en ook uitmonden in talrijke nieuwe of verbeterde contacten met personen of verenigingen, die op het domein hetzelfde beogen als de NMBS. Dit alles draagt bij tot de verwezenlijking van dit nobele doel : de bescherming van de huidige en toekomstige getuigen uit het verleden in deze belangrijke tak van onze vaderlandse geschiedenis. Onze medeburgers vandaag en de komende generaties zullen er ons dankbaar voor zijn.

Om al deze doelstellingen mogelijk te maken was het nodig dat er naast Leuven een bijkomende werkplaats aangeduid werd waar getuigenissen uit ons verleden, zowel voorwerpen als archieven, kunnen bewaard worden. Hierbij viel de keuze op de tractiewerkplaats van Haine-Saint-Pierre. Gelegen in het Centrum, waar nog vele relicten herinneren aan de industrialisatie, is dit een waardige tegenpool van Leuven.

De niet geringe ruimte van het atelier zal ons in staat stellen om er voornamelijk het historisch tractiematerieel, dat her en der op het net verspreid staat, in onder te brengen. Verder zullen de archieven,die nergens anders kunnen bewaard worden, in Haine-Saint-Pierre bewaard worden.

Anderzijds worden in deze nieuwe museumbewaarplaats de samenwerking en de contacten tussen de NMBS en de CFV3V verdergezet. Want zoals er kan vastgesteld worden, restaureert de Mariemburgse vereniging hier op een vakkundige wijze haar industrieel erfgoed.

En het is in het teken van deze nieuwe toekomst voor de tractiewerkplaats van Haine-Saint-Pierre dat de CFV3V hier haar persconferentie over haar geplande activiteiten wenst te houden.

---